

Sygn. akt **XXVII Ca 1680/22**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 sierpnia 2022 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie XXVII Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Małgorzata Szymkiewicz-Trelka

po rozpoznaniu w dniu 23 sierpnia 2022 r. w Warszawie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa **Z. B.**

przeciwko (...) z siedzibą w **D.**

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie

z dnia 22 stycznia 2022 r., sygn. akt XVI C 2406/20

1. oddala apelację,

2. zasądza od **Z. B.** na rzecz (...) z siedzibą w **D.** kwotę 197 (sto dziewięćdziesiąt siedem) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu przed sądem drugiej instancji wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego, za czas od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, którym je zasądzono, do dnia zapłaty.

Sygn. akt XXVII Ca 1680/22

UZASADNIENIE

Z uwagi na to, że niniejsza sprawa podlegała rozpoznaniu według przepisów o postępowaniu uproszczonym i Sąd odwoławczy nie przeprowadził postępowania dowodowego, stosownie do art. 505¹³ § 2 k.p.c. ograniczono uzasadnienie wyroku do wyjaśnienia jego podstawy prawnej z przytoczeniem przepisów prawa.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja strony powodowej podlegała oddaleniu, gdyż zaskarżony wyrok odpowiada prawu.

Sąd Okręgowy po przeprowadzeniu wnikliwej analizy motywów jakimi kierował się Sąd pierwszej instancji wydając zaskarżony wyrok, ocenił również prawidłowość przeprowadzonego postępowania dowodowego, trafność subsumcji stanu faktycznego do zastosowanych przepisów prawa jak również prawidłowość przedstawionych rozważań, zarówno w zakresie poczynionych ustaleń faktycznych, oceny zebranych w sprawie dowodów jak również w zakresie zastosowanych przepisów prawa i ich wykładni.

Ustalenia stanowiące podstawę rozstrzygnięcia Sądu Rejonowego, a niekwestionowane przez stronę apelującą, są prawidłowe i wszechstronne. W związku z powyższym Sąd Okręgowy przyjmuje je również jako podstawę także własnego rozstrzygnięcia.

Zarzuty apelacji (tak zarzuty naruszenia art. 2.4 warunków i postanowień z dnia 15 sierpnia 2017 r., art. 65 k.c., art. 5 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r., art. 778 k.c. i art. 117¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 5 k.c.) sprowadzają się do oceny nawiązanego stosunku prawnego przez pryzmat właściwego prawa, która to okoliczność ma znaczenie dla kwestii przedawnienia dochodzonego roszczenia.

Stwierdzić należy, że odpowiedzialność przewoźnika na podstawie rozporządzenia (WE) nr 261/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lutego 2004 r. ustanawiającego wspólne zasady odszkodowania i pomocy dla pasażerów w przypadku odmowy przyjęcia na pokład albo odwołania lub dużego opóźnienia lotów, uchylającego rozporządzenie (EWG) nr 295/91 (dalej również jako rozporządzenie nr 261/2004) ma niewątpliwie charakter umowny (por. wyroki TSUE z dnia 9 lipca 2009 r. w sprawie C-204/08 R., z dnia 23 października 2012 r. w połączonych sprawach C-581/10 i C-629 N. i in. oraz uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2017 r., III CZP 111/16). Oznacza to, że strony mogą w ramach stosunku umownego uregulować wybór prawa właściwego na podstawie art. 3 ust. 1 i art. 5 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (R. – dalej określane również jako rozporządzenie R. w zw. z art. 28 ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. Prawo międzynarodowe prywatne).

Strony włączyły do umowy Ogólne Warunki Umowy, nazwane „warunki i postanowienia”, określane również jako „Ogólny Regulamin Przewozu (...)” (k. 17 – 35 a.s., k. 68 – 85 a.s., dalej również jako Ogólny Regulamin Przewozu, Regulamin). Do akt sprawy strony przedstawiły dwa rodzaje powyższych dokumentów jeden z oznaczeniem dnia wejścia w życie 15 sierpnia 2017 r. (k. 17 – 35 a.s.), drugi z datą wejścia w życie 10 maja 2018 r. (k. 68 – 85 a.s.). Ze względu na tożsamość obu Regulaminów w zakresie spornym – tj. artykułów 2 i 15 (z nieznacznymi zmianami w zakresie szaty graficznej, które w istocie mogły wynikać z przyczyn niezwiązanych ze zmianą aktu) i braku sporu (zarzutów) w tym zakresie, rozstrzygnięcie, który z nich stanowi immanentną część umowy nie ma zasadniczego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Jedyne na uboczu można wskazać, że ze względu na moment zawarcia umowy (rezerwacji) w marcu 2018 r. (wydruki potwierdzenia rezerwacji k. 12 a.s.) niewątpliwie jest to treść regulaminu z dnia 15 sierpnia 2017 r.

Nie powinno ulegać wątpliwości, że klauzula prorogacyjna zawarta w postanowieniu artykułu 2 punktu 4 warunków i postanowień – Ogólnego Regulaminu Przewozu (...), przyznająca jurysdykcję sądom irlandzkim jest niedozwolonym postanowieniem umownym w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., a w konsekwencji powódka tą klauzulą nie była związana, czemu dała wyraz wytaczając powództwo przed sądem polskim. Co do powyższej okoliczności, na etapie postępowania apelacyjnego, strony nie składały zastrzeżeń.

Stwierdzenie abuzywności klauzuli prorogacyjnej prowadzi niewątpliwie do tego, że nie wiąże ona konsumenta, zastosowanie znajdują jednak pozostałe przepisy Ogólnego Regulaminu Przewozu (art. 385¹ § 2 k.c. oraz art. 6 ust. 1 Dyrektywa Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.Urz.U.E.L Nr 95, str. 29)). Pomimo to, że klauzula prorogacyjna była zawarta w jednym ustępie artykułu wraz z klauzulą „wyboru prawa właściwego”, brak jest podstaw do uznania, że jej abuzywność prowadzi do nieważności całości omawianego artykułu.

W konsekwencji ocenić należy czy na gruncie niniejszego sporu strony dokonały wyboru prawa zgodnie z opisanymi wcześniej zasadami.

Zgodnie z treścią postanowienia zawartego w artykule 2 punkt 4 Ogólnego Regulaminu Przewozu „w braku odmiennych postanowień wynikających z Konwencji lub obowiązującego prawa, umowa przewozu zawarta z nami jako przewoźnikiem, niniejsze ogólne warunki przewozu oraz nasz regulamin podlegają interpretacji zgodnie z przepisami prawa irlandzkiego i wszelkie spory wynikające lub związane z umową przewozu będą podlegały jurysdykcji (...sądów”. Powyższy artykuł został opisany jako „zastosowanie, prawo właściwe i jurysdykcja”.

Zgodnie z artykułem 19 Regulaminu Przewozu „Tytuł każdego z artykułów niniejszych Ogólnych Warunków Przewozu został zamieszone jedynie dla ułatwienia i nie będą wykorzystane do interpretacji tekstu”.

Z literalnej treści art. 2.4. wynika jednoznacznie, że strony wybrały prawo (...) jedynie do wykładni umowy, nie dokonały zaś wyboru prawa właściwego (za wyjątkiem artykułu 15 o czym mowa w dalszej części uzasadnienia).

W piśmiennictwie prawniczym istnieje spór co do możliwości dokonania przez strony wyboru prawa tylko dla wykładni umowy. W ocenie Sądu odwoławczego należy wykluczyć pogląd o dopuszczalności wyboru prawa osobno dla wykładni umowy, a osobno dla prawa właściwego do czynności prawnej. Nie ulega wątpliwości, że w ramach uprawnienia strony umowy mogą dokonać wyboru prawa właściwego dla całej umowy bądź tylko jej części (art. 3 ust. 1 zd. 2 rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (R.w zw. z art. 28 ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. Prawo prywatne międzynarodowe). Powołany przepis rozporządzenia R. wyraźnie wskazuje, że strony mogą dokonać wyboru prawa właściwego dla całej umowy lub tylko dla jej części. Oznacza to, że rozporządzenie przesądza o tym w jakim zakresie w ogóle możliwy jest wybór prawa. Innymi słowy dokonanie wyboru prawa musi obejmować bądź całość umowy, bądź też jej część. Z powyższego nie sposób natomiast wywieść aby omawiane przepisy Rozporządzenia przewidywały możliwości wyboru prawa osobno dla wykładni, a osobno wyboru prawa, któremu dana umowa będzie podlegać.

Prawdą jest, że stosownie do art. 12 ust.1 lit. a rozporządzenia R. prawo właściwe dla umowy na podstawie niniejszego rozporządzenia ma zastosowanie w szczególności do jej wykładni. Jak przypomniano w motywie 16 rozporządzenia nr 593/2008, przewidziane w tym rozporządzeniu normy kolizyjne powinny być w wysokim stopniu przewidywalne, aby przyczynić się do realizacji ogólnego celu tego rozporządzenia, jakim jest zapewnienie pewności prawa w europejskiej przestrzeni sprawiedliwości. Z treści powołanego przepisu, jak również motywów rozporządzenia, nie sposób jednak wywieść, że intencją prawodawcy było pozostawienie stronom stosunku prawnego wąskiego uprawnienia do uregulowania stosunku prawnego poprzez porzucenie wyłącznie na kwestii wypadkowych przy stosowaniu prawa właściwego dla umowy. Dopuszczenie powyższej koncepcji pozostawałoby nie tylko w sprzeczności z motywem 16 rozporządzenia, ale byłoby przede wszystkim trudne do pogodzenia z metodyką stosowania prawa. Problem interpretacji to co najwyżej pewne zagadnienie, aspekt czy kwestia kontraktowa, a nie samodzielna część czynności prawnej. Wydaje się zatem, że nie jest dopuszczalny wybór prawa, który byłby ograniczony wyłącznie do problemu interpretacji i który odrywałby wykładnię od pozostałych zagadnień kontraktowych (tak słusznie M. Wojewoda w: M. Pazdan (red.), Prawo prywatne międzynarodowe. Komentarz, Warszawa 2018).

W ocenie Sądu odwoławczego pomimo, że powyższe postanowienie zostało zatytułowane jako "prawo właściwe i jurysdykcja", to tytuł ten, jak wynika z art. 19 Regulaminu, został uznany za niewiążący na potrzeby dokonywania wykładni, a w związku z tym, zdaniem Sądu, nie mógł zostać uwzględniony na etapie interpretacji treści spornego postanowienia umownego. Innymi słowy konieczne było dokonanie jego wykładni w świetle samej treści postanowienia z wyłączeniem zastosowanych śródtytułów.

Już tylko w związku z powyższymi rozważaniami stwierdzić należy, że stanowisko powódki w zakresie w jakim wskazuje na konieczność zastosowania przepisów prawa irlandzkiego do oceny terminu przedawnienia w odwołaniu do art. 2 ustępu 4 Regulaminu, uznać należy za nieuprawnione. Wykładnia spornego Regulaminu nie może opierać się o ocenę „zgodnego zamiaru stron i celu umowy” będącego zasadą wykładni przewidzianą w art. 65 § 2 k.c. Wskazać bowiem należy, że wzorzec umowy (a którym niewątpliwie jest też sporny Regulamin) jest oświadczeniem woli i choć niewątpliwie w drodze czynności stron staje się on integralną częścią zawartej umowy, nie sposób zastosować reguły interpretacyjne właściwe dla umów. Podzielając dominujący pogląd, należy przyjąć, że skoro jest to oświadczenie woli odrębne od umowy, które w ramach wtórnych decyzji stron zostaje zaakceptowane przez strony, to podstawą wykładni jest art. 65 § 1 k.c., nie zaś § 2, odnoszący się do wykładni umów (zob. M. Gutowski (red.), Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 353–626. Wyd. 3, Warszawa 2022, M. Bednarek, w: System PrPryw, t. 5, 2013, s. 709–710 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, Legalis, w którym przyjęto, że wykładnia wzorca jest dokonywana na podstawie art. 65 § 1, z uwzględnieniem art. 385 § 2 k.c.). Jednocześnie, uwzględniając funkcję wzorców umów, należy przyjąć, że w odniesieniu do tego oświadczenia nie znajduje zastosowania kombinowana

metoda wykładni (którą powódka powoływała jako właściwą metodę dokonywania wykładni zawartej umowy), lecz metoda obiektywna, ukierunkowana na ochronę pewności obrotu oraz zaufania adherenta (zob. Z. Radwański, w: System PrPryw, t. 2, 2008, s. 66 i n., s. 92–93 oraz wyr. SN z 19.4.2007 r., I CSK 27/07, OSNC – Zb. dodatkowy 2008, Nr A, poz. 25).

Treść zawartej klauzuli nie budzi zasadniczych zastrzeżeń co do jej treści, a w konsekwencji brak jest podstaw do stwierdzenia, że artykuł 2 ustęp 4 Regulaminu powinien być wykładany na korzyść konsumenta w rozumieniu art. 385 § 2 k.c.. O ile nie ulega wątpliwości, że powyższa zasada interpretacyjna znajdzie ogólne zastosowanie w stosunkach konsumenckich, przesłanką dokonania wykładni wzorca umowy jest jego sformułowanie w sposób niezrozumiały i niejednoznaczny. Art. 385 § 2 k.c. (powoływany przez stronę apelującą jako art. 5 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich) stanowi, że wzorzec umowy powinien być sformułowany jednoznacznie i w sposób zrozumiały, a postanowienia niejednoznaczne tłumaczy się na korzyść konsumenta.

Powyższej oceny zasadniczo nie zmienia artykuł 15 Regulaminu, gdyż zawarte w nim określenie prawa okazało się również bezskuteczne (przyczyny tego stanu rzeczy Sąd odwoławczy opisał w dalszej części uzasadnienia).

Wobec powyższego uznać należy, że w związku z bezskutecznością klauzuli ujętej w artykule 2 ustępie 4 Regulaminu Przewozu, strony nie dokonały wyboru prawa właściwego w rozumieniu art. 3 rozporządzenia R. co do roszczeń dochodzonych na podstawie rozporządzenia (WE) nr 261/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lutego 2004 r. Reguły prawa właściwego dla roszczeń o odszkodowanie dochodzonych na podstawie rozporządzenia (WE) nr 261/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lutego 2004 r. podlegać będą zatem zasadom ogólnym opisanym w rozporządzeniu R..

Zgodnie z art. 5 ustępem 2 rozporządzenia R. w zakresie, w jakim strony nie dokonały wyboru prawa właściwego dla umowy przewozu osób zgodnie z akapitem drugim, umowa przewozu osób podlega prawu państwa, w którym podróżny ma miejsce zwykłego pobytu, pod warunkiem, że w tym samym państwie znajduje się miejsce wyjazdu lub miejsce przeznaczenia. Jeżeli warunki te nie są spełnione, stosuje się prawo państwa, w którym znajduje się miejsce zwykłego pobytu przewoźnika.

Na gruncie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego stwierdzić należy, że zarówno miejsce zamieszkania powódki, jak i miejscem przeznaczenia lotu, z którego powódka wywodzi roszczenia był teren Rzeczypospolitej Polskiej (W.). W konsekwencji, zgodnie z powołaną wyżej regułą, umowa przewozu w zakresie odszkodowania dochodzonych na podstawie rozporządzenia (WE) nr 261/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lutego 2004 r. podlegać będzie prawu polskiemu.

W konkluzji trafnym jest zatem uznanie przez Sąd I instancji, że dochodzone w niniejszej sprawie roszczenie na podstawie rozporządzenia nr 261/2004 przedawnia się w terminie rocznym na podstawie art. 778 k.c. (tak przywołana przez Sąd I instancji uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2017 r., III CZP 111/16). Termin określony w tym przepisie liczy się od dnia wykonania przewozu, a gdy przewóz nie został wykonany – od dnia, kiedy miał być wykonany. Na gruncie ustaleń poczynionych przez Sąd Rejonowy stwierdzić należy, że odwołany lot o numerze rejsu (...) miał mieć miejsce w dniu 25 lipca 2018 r.. Na gruncie powyższych okoliczności termin przedawnienia roszczenia dochodzonego w niniejszej sprawie upływał z dniem 25 lipca 2019 r., a w konsekwencji dochodzone w niniejszej sprawie roszczenie uległo przedawnieniu wobec wystąpienia z pozwem w dniu 23 lipca 2020 r. (data nadania).

Jedynie wyjątkowo należy wskazać, że nawet w przypadku uznania stanowiska powódki za usprawiedliwione i stwierdzenia, że na podstawie omawianego art. 2 ustęp 4 Ogólny Regulamin Przewozu dokonano wyboru prawa irlandzkiego dla zawartej umowy, to w ocenie Sądu odwoławczego nie znalazłby on zastosowania w zakresie dochodzonego w roszczenia.

Podkreślić należy, że reguły dochodzenia roszczeń odszkodowawczych na podstawie rozporządzenia nr 261/2004 i termin ich przedawnienia określone zostały w artykule 15, które niewątpliwie posiadają charakter regulacji

szczególnej w stosunku do opisanego postanowienia zawartego w artykule 2 punkt 4. Jak już wskazano w ramach swoich uprawnień strony umowy mogą dokonać wyboru prawa właściwego dla całej umowy bądź tylko jej części. Za dopuszczalne należy również uznać poddanie różnym systemom prawnym poszczególnych części umowy lub wybór innego prawa do oceny istnienia i ważności umowy obligacyjnej, a innego do oceny stosunku obligacyjnego wynikającego z umowy (por. M. Pazdan (red.), Prawo prywatne międzynarodowe. Komentarz, Warszawa 2018).

W myśl artykuł 15 pkt 2 ppkt 1 Ogólnego Regulaminu Przewozu „ten artykuł ma zastosowanie do roszczeń o odszkodowanie dochodzonych na podstawie rozporządzenia UE 261/2004”. Zgodnie natomiast z punktem 5 powołanego artykułu 15 Ogólnego Regulaminu Przewozu (oznaczanym również przez stronę powodową w apelacji jako artykuł 15 punkt 2 podpunkt 10) „wszelkie prawa do odszkodowania wygasną, jeżeli roszczenie nie zostanie zgłoszone w ciągu dwóch lat od dnia przylotu do miejsca przeznaczenia lub dnia, w którym przewóz zakończył się. Metoda obliczenia terminu przedawnienia zostanie określona na podstawie przepisów prawa obowiązującego w jurysdykcji w której toczy się sprawa”.

Postanowienie artykułu 15 punktu 5 reguluje dwie kwestie – w pierwszej kolejności ustanawia umowny termin zawity, po upływie którego następuje utrata prawa do odszkodowania, oraz wskazuje prawo właściwe do ustalenia terminu przedawnienia roszczeń.

Zdanie pierwsze postanowienia artykułu 15 punktu 5 przewiduje skutek niezachowania terminu na zgłoszenie roszczenia przewoźnikowi. Skutkiem tym jest utrata (wygaśnięcie) prawa do odszkodowania po upływie dwóch lat od przylotu do miejsca przeznaczenia. W ocenie Sądu odwoławczego tego rodzaju postanowienie nie prowadzi do modyfikacji terminu przedstawienia roszczenia, lecz przewiduje *sui generis* umowny termin zawity do dochodzenia roszczenia. Dopuszczalność tego rodzaju zastrzeżeń w ramach swobody umów (art. 353¹ k.c.) została zaakceptowana w literaturze oraz orzecznictwie (por. Sąd Najwyższy w wyrokach z dnia 30 czerwca 1980 r. I CR 206/80; z dnia 20 września 2007 r., II CSK 241/07; z dnia 3 lutego 2011 r., I CSK 282/10 i z dnia 23 marca 2017 r., V CSK 449/16, oraz z dnia 27 kwietnia 2021 r., IV CSKP 41/21). Brak jest zatem podstaw natury jurydycznej do uznania, że w omawianej klauzuli 15.5 zdanie pierwsze chodzi o termin przedawnienia skoro przewidziany w niej skutek wygaśnięcia roszczenia (utrata prawa do odszkodowania) nie jest tożsamy ze skutkiem przedawnienia roszczenia (prowadzącego powstania po stronie zobowiązanego zarzutu premtoryjnego, skutkującego możliwością uchylenia się od zaspokojenia zobowiązania i prowadzącego do przekształcenia zobowiązania w roszczenie niepełne, lecz istniejące jako takie). Oczywiście w sytuacji uznania, że powyższa norma ma na celu modyfikację przepisów prawa dotyczącego charakteru przedawnienia, należy podzielić pogląd Sądu Rejonowego, że wskazujący na jego nieważność w związku z treścią art. 119 k.c..

Wobec powyższego, interpretacji i ocenie należy poddać artykuł 15 punkt 5 zdanie 2 Ogólnego Regulaminu Przewozu w kontekście jego artykułu 2 punktu 4 Regulaminu – tj. udzielić odpowiedzi na pytanie czy strony na podstawie pierwszego z przepisów umówiły się, że w zakresie przedawnienia prawem materialnym właściwym dla umowy będzie inne prawo, niż (...).

Z powyższą tezą należy się co do zasady zgodzić. Jak już wskazano strony mogą dokonać wyboru prawa właściwego nie tylko dla całej umowy, ale też dla jej części. Wybór ten jest oczywiście ograniczony brzmieniem art. 5 ust. 2 akapit drugi R. do pięciu enumeratywnie wymienionych przypadków, które jednak w kontekście zawartej umowy mogłyby zostać uznane za spełnione. Wskazać jednak należy, że odesłanie zawarte w artykule 15 punkcie 5 zdaniu 2 Ogólnego Regulaminu Przewozu zawierało odesłanie do „przepisów prawa obowiązującego w jurysdykcji w której toczy się sprawa”.

Treść powołanej klauzuli wskazuje, że należy ją rozumieć w ten sposób, że co do terminu biegu przedawnienia zastosowanie może znaleźć prawo polskie bądź (...), a wybór prawa zależeć będzie od powódki w zależności od tego w jakim zakresie dokona ona wyboru sądu właściwego. Jednocześnie należy wykluczyć możliwość interpretacji artykułu 15 punkt 5 zdanie 2 Ogólnego Regulaminu Przewozu w oparciu o treść artykułu 2 punkt 4 ww. Regulaminu w zakresie w jakim wskazuje na właściwość sądów irlandzkich. Jak już stwierdzono klauzula prorogacyjna zawarta w artykule 2 ustępie 4 Ogólnego Regulaminu Przewozu ustanawiająca właściwość jurysdykcyjną sądów irlandzkich jest abuzywna

i nie wiąże konsumenta. Wiąże go natomiast pozostałe warunki zgodnie z treścią art. 385¹ § 2 k.p.c. (oraz art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG).

Stwierdzić należy, że tego rodzaju klauzula nie spełnia warunków przewidzianych dla klauzuli wyboru prawa, wybór prawa jest bowiem nieznanym na moment zawarcia umowy i zależny od woli jednej ze stron wyrażonej dopiero na etapie sądowym. Sytuacja ta o ile niewątpliwie korzystna dla powódki w niniejszej sprawie, stoi w sprzeczności z zasadami wyboru prawa właściwego dla stosunków umownych przewidzianych w rozporządzeniu R.. Zgodnie bowiem z art. 10 ust. 1 w zw. z art. 3 ust. 5 rozporządzenia R. już na etapie zawierania umowy należy ocenić, czy strony tę umowę zawarły oraz czy jest ona ważna, a odbywa się to przez odwołanie do prawa, które zgodnie z niniejszym rozporządzeniem byłoby dla niej właściwe, gdyby umowa lub jej postanowienie były ważne. Tego rodzaju badanie jest natomiast wykluczone w sytuacji pozostawienia klauzuli pustej uzależniającej stosowanie prawa właściwego od podjętych po nawiązaniu stosunku umownego czynności prawnych (woli strony). Oczywistym jest natomiast, że tak sformułowana klauzula nie może odnieść zamierzonego skutku skoro prawo materialne ma zastosowanie do umowy niezależnie od tego, czy strony zdecydują się na dochodzenie swych roszczeń przed Sądem. W sytuacji, w której hipotetyczny konsument nie podjąłby się wytoczenia powództwa nie doszłoby w ogóle do definitywnego sprecyzowania wyboru prawa właściwego, co też uznać należy za niedopuszczalne. Strony nie mogą w ramach zawartych umów nie mogą wyłączać stosowania jakiegokolwiek prawa materialnego.

Rozważenia wymagało zatem czy w związku z brakiem skutecznego ustalenia klauzuli wyboru prawa co do przedawnienia roszczeń na zasadach określonych w artykule 15 punkcie 5 zdanie 2 Ogólnego Regulaminu Przewozu do roszczenia opartego o rozporządzenie (WE) nr 261/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lutego 2004 r. zastosowanie znajdzie artykuł 2 punkt 4 ww. Regulaminu.

W ocenie Sądu odwoławczego tego rodzaju konkluzja nie znajduje usprawiedliwionych podstaw.

Jak już wielokrotnie wskazywano strony umowy mogą dokonać wyboru właściwego co do części umowy bądź jej całości. Zawarta w artykule 2 punkt 4 klauzula interpretacyjna, którą na potrzeby powyższych rozważań można uznać za klauzulę wyboru prawa, musi być odczytywana w kontekście całości zawartej umowy. Skoro Regulamin przewidywał dla roszczeń odszkodowawczych dochodzonych na podstawie rozporządzenia (WE) nr 261/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lutego 2004 r. odrębne prawo właściwe, w szczególności w zakresie ich przedawnienia, to brak jest podstaw do uznania, że klauzula zawarta w artykule 2 punkcie 4 je obejmowała.

W tym zakresie bez znaczenia dla oceny powyższego pozostaje powołany przez stronę apelującą artykuł 5 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. i art. 65 k.c..

W ocenie Sądu odwoławczego w przypadku przyjęcia, że Ogólny Regulamin Przewozu zawierał więcej niż jedno odesłanie do prawa właściwego w odniesieniu do różnych świadczeń wynikających z umowy wyklucza możliwość takiej interpretacji wzorca umowy, która prowadziłaby do uznania, że wybór prawa właściwego rozciąga się na jej całość. Skoro strony postanowiły zawrzeć dwie klauzule wyboru prawa właściwego co do umowy, przy czym jedna z nich w odniesieniu do ściśle określonego żądania umownego okazała się bezskuteczna, to brak jest podstaw do uznania, że w zamysłem było jej pominięcie. Wykluczyć należy również ocenę, że w związku z bezskutecznością zawartej klauzuli mogła zostać ona zastąpiona czy też konwalidowana wyborem prawa na mocy postanowień wcześniejszych. Wręcz przeciwnie, w ocenie Sądu odwoławczego, zawarcie drugiej klauzuli umownej dotyczącej wyboru prawa właściwego odnoszącego się do odszkodowania z tytułu odwołanego i opóźnionego lotu uniemożliwia uznanie, że klauzula opisana w artykule 2 punkcie 4 miała również kwestię te regulować. Innymi słowy wybór prawa dla warunków przedawnienia odszkodowania, dochodzonego na podstawie rozporządzenia nr 261/2004 polegający na wskazaniu, że zostanie ono określone „na podstawie przepisów prawa obowiązującego w jurysdykcji, w której toczy się sprawa” nie może zostać konwalidowany przez wybór prawa opisany art. 2 punkcie 4 Regulaminu.

Przyjęcie odmiennej reguły interpretacyjnej prowadziłoby natomiast do wniosków wprost sprzecznych z treścią Ogólnego Regulaminu Przewozu, co naruszałoby opisane wcześniej zasady interpretacyjne wyrażone w art. 65

k.c.. Choć ad casum okazywałyby się one korzystne dla powódki jako konsumenta ze względu na różnice w terminach przedawnień, tak w ujęciu abstrakcyjnym podlegałyby na rozszerzającej interpretacji klauzul wyboru prawa właściwego, co w ocenie Sądu Okręgowego nie może zostać uznane za prawidłowe. W tak przyjętym, hipotetycznym scenariuszu, należałoby uznać, że w związku z bezskutecznością klauzuli wyboru prawa opisanego w artykule 15 pkt 5 zd. 2 Ogólnego Regulaminu Przewozu strony nie dokonały wyboru prawa właściwego w rozumieniu art. 3 R. co do roszczeń dochodzonych na podstawie rozporządzenia (WE) nr 261/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lutego 2004 r. W konsekwencji, analogicznie jak w przypadku wstępnej części uzasadnienia, reguły prawa właściwego dla roszczeń o odszkodowanie dochodzonych na podstawie rozporządzenia (WE) nr 261/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lutego 2004 r. podlegać będą zasadom ogólnym opisanym w rozporządzeniu R., a w konsekwencji przytoczonym już przepisom prawa polskiego.

W ocenie Sądu odwoławczego brak jest podstaw do uznania, że uwzględnienie przez Sąd I instancji podniesionego przez pozwanego zarzutu przedawnienia naruszało art. 5 k.c. Art. 5 k.c. pozwala odmówić ochrony podmiotowi, który prawo swoje wykonuje sprzecznie z zasadami współzycia społecznego lub społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa. Sprzeczność taka określona jest powszechnie jako nadużycie prawa podmiotowego.

Podniesienie zarzutu przedawnienia stanowi realizację prawa podmiotowego strony pozwanej. W judykaturze przyjmuje się, że uznanie podniesienia zarzutu przedawnienia za nadużycie prawa jest możliwe całkowicie wyjątkowo, w wypadkach szczególnie rażących i wtedy, gdy indywidualna ocena okoliczności sprawy wskazuje, że opóźnienie w dochodzeniu przedawnionego roszczenia nie jest nadmierne i było usprawiedliwione szczególnymi przyczynami (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 17 stycznia 2019 r., IV CSK 503/17). Tylko nielojalne, intencjonalne działania pozwanego, które byłyby ukierunkowane na wyrządzenie szkody wierzycielowi, mogłyby uzasadniać zgłoszenie zarzutu przedawnienia za sprzeczne z zasadami współzycia społecznego (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2001 r., II CKN 604/00).

W obecnie obowiązującym stanie prawnym przyczyny opóźnienia w dochodzeniu roszczenia, które należy badać pod kątem istnienia podstaw do nieuwzględnienia zarzutu przedawnienia, ustawodawca zwerbalizował w art. 117¹ § 2 k.c., który stanowi, że korzystając z uprawnienia, o którym mowa w § 1, sąd powinien rozważyć w szczególności długość terminu przedawnienia, długość okresu od upływu terminu przedawnienia do chwili dochodzenia roszczenia, charakter okoliczności, które spowodowały niedochodzenie roszczenia przez uprawnionego, w tym wpływ zachowania zobowiązanego na opóźnienie uprawnionego w dochodzeniu roszczenia.

Powódka, którą zgodnie z art. 6 k.c. obciążał ciężar dowodu, nie sprostала ciężarowi wykazania okoliczności na tyle wyjątkowych i istotnych, aby mogły stanowić podstawę skutecznego zarzutu nadużycia prawa podmiotowego przez pozwanego. Nie wykazano, że pozwany skorzystał ze swojego prawa w sposób, który mógłby zostać zakwalifikowany jako szczególnie rażące jego nadużycie. Brak jest również podstaw do uznania, że charakter dochodzonego przez powódkę roszczenia stanowi szczególną okoliczność przemawiającą za nieuwzględnieniem zarzutu przedawnienia. W istocie apelująca nie przedstawiła okoliczności które usprawiedliwiały zwłokę w dochodzeniu niniejszego roszczenia po uzyskaniu informacji o odwołaniu lotu. Stwierdzić należy, że termin roczny w niniejszej sprawie jest wystarczający dla przygotowania niezbędnej dokumentacji w celu dochodzenia stosownej rekompensaty z tytułu odwołanego lotu. W ocenie Sądu odwoławczego powoływanie się w kontekście niniejszej sprawy na abuzywność klauzul zawartych w Ogólnym Regulaminie Przewozu samodzielnie nie usprawiedliwia prawie rocznej zwłoki w dochodzeniu tego rodzaju żądania. Jednocześnie, nawet w przypadku przyjęcia, że omawiane w niniejszej sprawie klauzule wyboru prawa mogły wzbudzać wątpliwości powódki pod kątem oceny ich ważności, Sąd Okręgowy nie dostrzega, na gruncie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego podstaw do uznania, że miały one rzeczywisty wpływ na wątpliwości powódki co do zasadności dochodzenia niniejszego roszczenia. Nawet w sytuacji gdyby przyjąć, że powódka miała wątpliwości co do terminu przedawnienia, w żadnym momencie niniejszego postępowania, nie wskazywała, że budziło to jej wątpliwości co do zasadności dochodzonych przez siebie roszczeń. Skoro tak, to nawet nieprawidłowe postępowanie przewoźnika nie miało wpływu na możliwość dochodzenia roszczeń w niniejszym postępowaniu.

Z powyższych względów Sąd Okręgowy oddalił apelację na podstawie art. 385 k.p.c., a o kosztach postępowania w instancji odwoławczej orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz § 10 ust. 1 pkt 1 w zw. z § 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. poz. 1800, z późn. zm.). Do kosztów procesu na etapie postępowania apelacyjnego Sąd odwoławczy zaliczył również kwotę 17 złotych tytułem uiszczonej przez pozwanego opłaty od pełnomocnictwa (k. 173 a.s.).

O odsetkach za opóźnienie od kosztów procesu w instancji odwoławczej orzeczono na podstawie art. 98 § 1¹ k.p.c.